

3 tema. Įvedimas, išvedimas

C++ kalboje įvedimo/išvedimo operacijoms yra įvestos srautų klasės, tačiau yra vartojamos ir klasikinės įvedimo/išvedimo bibliotekos. Tokios bibliotekos yra trys: **stdio.h** (klasikinis buferizuotas I/O – input/output), **io.h** (žemo lygio nebuferizuotas UNIX standarto I/O), **conio.h** (specialios konsolės I/O funkcijos). Laboratoriniame darbe analizuojamos tik bibliotekos **stdio.h** funkcijos.

Aprašant I/O operacijas, vartojama "srauto" sąvoka. Srautas - tai abstrakcija, leidžianti atsiriboti nuo konkretaus I/O įrenginio (disko, juostos, terminalo). Srautai būna dviejų tipų:

✧ Tekstinis srautas - į eilutes, atskiriamas specialiais ženklais (CR - carriage return, LF - line feed), suskaidyta simbolių seka. Tekstinio srauto informacija nebūtinai yra identiška duomenims matomiems konkrečiame atvaizdavimo įrenginyje (printeryje, displėjyje), nes dalis simbolių (CR, LF) yra skirta ne vaizdavimui, o srauto perdavimo valdymui;

✧ Dvejtainis srautas - baitų seka, tiksliai atitinkanti informaciją konkrečiame įrenginyje.

Kiekviena programa automatiškai atidaro 5 standartinius tekstinius srautus:

stdin (įvedimas),	stdout (išvedimas),
stderr (pranešimai apie klaidas),	stdaux (papildomas),
stdprn (spausdintuvas).	

Jie susiejami su standartiniais sisteminiais I/O įrenginiais. Dažniausiai srautai **stdin**, **stdout**, **stderr** yra susiejami su konsole (klaviatūra ir ekranas). Standartinį I/O įrenginį galima pakeisti (perskirti) DOS priemonėmis.

Standartinių srautų (klaviatūros ir ekrano) valdymui vartojamos funkcijos **printf** ir **scanf**. Jų prototipai:

```
int printf (const char *Šablonas, [<Reikšmių sąrašas>]);
```

```
int scanf(const char *Šablonas, <Atminties laukų sąrašas>);
```

Šablomas - tai simbolių eilutė su įterptais rašomų arba skaitomų

duomenų formatais, kurie aprašo duomenims skiriamo lauko struktūrą arba jų interpretavimo būdą. Funkcijoje **scanf** skaitomiems duomenims skiriami atminties laukai yra nurodomi adresais. Tipinė formato struktūra yra tokia:

% [<Lauko dydis>][.<Tikslumas>]<Duomenų tipas>

Duomenų tipai yra žymimi raidėmis. Pagrindiniai tipai yra tokie:

d arba i - sveikasis,	o - aštuntainis sveikasis,
x - šešiolyktainis sveikasis,	f - slankaus kablelio,
e - rodiklinė forma,	c - simbolinis tipas,
p - rodyklė.	

Susiejant srautą su konkrečiu failu, yra vartojamos failų rodyklės, kurios nurodo tvarkomų failų parametrų saugojimui skirtas **FILE** tipo struktūras. **FILE** tipas apibrėžtas faile **stdio.h**. Failo rodyklės aprašo sintaksė:

FILE *<Rodyklė>;

Failo rodyklė inicializuojama funkcija **fopen()**, kurios prototipas:

FILE *fopen(char *failo_vardas, char *naudojimo_būdas>;

Pagrindinių buferizuoto I/O funkcijų prototipai:

/* Jei nėra kitokios pastabos, klaidą nurodo funkcijos reikšmė EOF */

```
int fclose(FILE *rod); // Failo uždarymas
```

```
int putc(int simbolis, FILE *rod); // Simbolio rašymas
```

```
int getc(FILE *rod); // Simbolio skaitymas
```

```
int putw(int sk, FILE *rod); // Skaičiaus rašymas
```

```
int getw(FILE *rod); // Skaičiaus skaitymas
```

// Skaito eilutę s iš n simbolių, klaidą rodo reikšmė NULL

```
char *fgets(char *s, int n, FILE *rod);
```

```
int fputs(const char *s, FILE *rod); // Eilutės s rašymas
```

/* Siunčia n po t baitų turinčių blokų iš failo rod į buferį buf.

Funkcijos reikšmė rodo perskaitytų blokų skaičių */

```
int fread(void *buf, int t, int n, FILE *rod);
```

/* Siunčia n po t baitų turinčių blokų iš buferio buf į failą rod. Funkcijos reikšmė rodo perskaitytų blokų skaičių */

```
int fwrite(void *buf, int t, int n, FILE *rod);
```

/* Į failą r, panaudojant šabloną f, rašomi sąrašo elementai. Šablonas ir argumentų sąrašas sudaromi taip pat, kaip ir funkcijai printf */

```
int fprintf(FILE *rod, const *char f [<sąrašas>]);
```

/* Skaitymas pagal šabloną. Funkcijos reikšmė - sėkmingai perskaitytų elementų skaičius */

```
int fscanf(FILE *rod, const *char f [<sąrašas>]);
```

```
int feof(FILE *rod); // Failo pabaiga - nenulinė funkcijos reikšmė
```

```
int ferror(FILE *rod); // Klaida - nenulinė funkcijos reikšmė
```

```
int remove(const *char vardas); // Šalinamas failas
```

Failų apdorojimo programoms apdorojamų failų vardai gali būti perduodami pagrindinės funkcijos parametrais. Funkcijos prototipas:

```
int main(int n, char *argv[ ]);
```

Čia **n** - argumentų skaičius, o **argv** - argumentams skirtu eilučių masyvo rodyklė. Argumentų reikšmės yra nurodomos programos iškvietimo komandoje ir yra atskiriamos tarpais. Nulinė argumentų masyvo eilutė - tai pačios programos pavadinimas.

3.1 pratimas. Naudodamiesi aplinkos pagalbine informacija (Ctrl+F1) išsiaiškinkite, kaip sudaryta struktūrizuoto tekstinio failo DUOM.TXT papildymo programa. Failo eilutėse yra saugomi duomenys apie įvairiems asmenims priklausančius telefonus. Duomenų elementams yra skiriamos tokios eilučių atkarpos: pavardė - [1, 20], vardas - [21, 40], telefono numeris - [41,50]. Sukurkite tokios struktūros failą ir patikrinkite programą. Programos vykdymo pabaigos sąlygą išsiaiškinkite nagrinėdami jos tekstą.

```
#include <string.h>
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#include <conio.h>
FILE *failas;
```

```
char buf[50], e1[20], e2[20], e3[10];
const char vardas[] = "DUOM.TXT";
int Init (const char *, char *);
void Duomenys( FILE * );
void Rodyti ( FILE * );
//-----
main() {
    buf[0]= '\0';
    // Failo paruošimas darbui
    if ( !Init(vardas, "a") ) exit(1);
    // Duomenys įvedami klaviatūra į failą
    Duomenys( failas ); fclose( failas );
    // Failo paruošimas skaitymui
    if (!Init (vardas,"r")) exit(1);
    Rodyti( failas ); // Duomenys siunčiami į ekraną
    fclose(failas);
    getch();
} //-----
int Init (const char *v, char *mode) {
    // Naujo failo atidarymas skaitymui/rašymui
    // arba seno papildymui
    if ((failas = fopen(v, mode)) == NULL) { // Failo nebuvo
        // Naujo sukurti nepavyko
        if ((failas = fopen(v, "w+")) == NULL)
        { fprintf(stderr,
            "Atidaryti failą rašymui/skaitymui nepavyko.\n");
            return 0; /* Klaidos požymis */ }
        else return 1; } // Naujai sukurtas failas
    else return 2; // Surastas failas ir atidarytas
} //-----
void Duomenys( FILE * failas){
    int i;
    while (buf[0] != 'q') {
        // Ivedimo pabaiga nurodoma eilute, kurios pirmas simbolis yra
        // 'q'
        buf[0]= '\0';
        // Struktūrizuotos eilutes sudarymo ir radymo ciklai
        printf("Nurodykite pavardę, vardą ir telefono numeri:\n");
        scanf("%s %s %s", e1, e2, e3);
        strcat( buf, e1);
        for (i= strlen(buf); i<20; i++) strcat(buf, " ");
        strcat(buf, e2);
        for (i= strlen(buf); i<40; i++) strcat(buf, " ");
        strcat(buf, e3); strcat(buf, "\n");
        if (buf[0] != 'q')
```

```


    fwrite (buf, strlen(buf), 1, failas);
} } //-----
void Rodyti ( FILE * ){
    while (fgets(buf, strlen(buf)+1, failas))
        printf("%s",buf);
}

```

✓ Sudarykite pagalbinę funkciją buferinio kintamojo **buf** papildymui formatuotais laukais.

✓ Pakeiskite programoje blokų rašymo komandą **fwrite** eilučių rašymo komanda **fputs**.

✓ Pakeiskite programą taip, kad jos darbą būtų galima nutraukti įvedus vieno simbolio eilutę: "Q" arba "q". Norint tai padaryti, reikia iš klaviatūros perskaityti iš karto visą eilutę ir tik po to ją skanuoti su funkcija **sscanf**.

 3.2 pratimas. Panaudodami duomenų srautų apdorojimo klasę **ofstream** įvedame duomenis į matricą ir atlikę veiksmus (sukeičiami vietomis stulpeliai su didžiausia ir mažiausia matricos reikšme) išvedame rezultatus.

```

#include <fstream.h>
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#include <iomanip.h>
const    num = 15;
int      Kiek = 15;
typedef int  mas [15];

// Duomenų skaitymas
void read (char *is, int a[num][num], int &n );

// Spausdinimas
void print(char *os, int a[num][num], int n,
          char *text );

// Didžiausio paieška
int max (int a[num][num], int n );

// Mažiausio paieška
int min (int a[num][num], int n );

// Stulpelių sukeitimas
void swap (int a[num][num], int n,
          int mine, int maxe );

// Failų paruošimas

```

```

int test (char *is, char *os );
//-----
void main(void ) {
    int a[num][num], n;

    // Failų vardams saugoti.
    char inbuff[12], outbuff[12];
    // Rodyklės į failų vardus *ifile ir *ofile
    cout<<"Koks duomenų failo vardas?\n";
    char *ifile = gets( inbuff );
    cout<<"Koks rezultatu failo vardas?\n";
    char *ofile = gets( outbuff );
    if (test (ifile, ofile )){
        cout<<"Klaida atidarant failus"; exit( 0 ); }
    read( ifile, a, n); // Duomenų skaitymas į matricą
    // Duomenų spausdinimas į failą
    print(ofile, a, n, "Pradiniai duomenys");
    // Stulpelių sukeitimas vietomis
    swap( a, n, min( a, n ), max( a, n ));
    // Rezultatų spausdinimas
    print(ofile, a, n, "Rezultatai");
    cout<<"Pabaiga\n\na";
} //-----
void read ( char *is, int a[num][num], int &n ){
    ifstream infile(is); // Duomenų failo atidarymas
    infile >> n; // Įvedama n reikšmė
    n--; // Matricos įvedimas
    for ( int i = 0; i <= n; i++)
        for ( int j = 0; j <= n; j++)
            infile >> a[i][j];
    infile.close(); // Failo uždarymas
} //-----
void print (char *os, int a[num][num], int n,
          char *text ){
    // Rezultatų failas paruošiamas papildymui
    ofstream offile ( os, ios::app );
    offile << '\n' << text << '\n' << " ";
    for ( int j = 1; j <= n+1; j++)
        offile << setw(5)<< j;

    offile << " \n |";
    for ( int j = 0; j <= n; j++) offile << "-----";
    offile << " \n";
    for ( int i = 0; i <= n; i++){
        offile << setw( 3 ) << (i+1) << " |";
        for ( int j = 0; j <= n; j++)

```

```

        outfile << setw(5)<< a[i][j];
        outfile <<" \n";
    }
} //-----
    // Randamas stulpelis su didžiausios reikšme
int max (int a[num][num], int n ){
    int m = -1000, p = -1; // p - stulpelio numeris.
    for ( int i = 0; i <= n; i++)
        for ( int j = 0; j <= n; j++ )
            if ( a[i][j] > m ) { m = a[i][j]; p = j; }
    return p;
} //-----
int min ( int a[num][num], int n ){
    // Randamas mažiausios reikšmės
    int m = 1000, p = -1; // stulpelio numeris p.
    for ( int i = 0; i <= n; i++)
        for ( int j = 0; j <= n; j++ )
            if ( a[i][j] < m ) { m = a[i][j]; p = j; }
    return p;
} //-----
void swap ( int a[num][num], int n,
            int mine, int maxe ){
    int p; // Sukeičiami du stulpeliai vietomis.
    for ( int i = 0; i <= n; i++){
        p = a[i][mine]; a[i][mine] = a[i][maxe];
        a[i][maxe] = p;
    }
} //-----
int test ( char *is, char *os ){
    // Patikrinamas duomenų failas.
    ifstream duomenys( is );
    if (!duomenys) return 1;
    duomenys.close();

    // Patikrinamas rezultatų failas.
    ofstream rezultatai ( os );
    if (!rezultatai) return 1;

    // Į rezultatų failą išvedamas pranešimas.
    rezultatai << "Matrica \n"; rezultatai.close();
    return 0;
} //-----

```

Duomenų failas

```

4
15  1  5    6
 2 25  6    7
 5 -5  5   -45
 1  2  3    4

```

Rezultatų failas

Matrica

Pradiniai duomenys

```

      1    2    3    4
    |-----|
 1 | 15    1    5    6
 2 |  2   25    6    7
 3 |  5   -5    5   -45
 4 |  1    2    3    4

```

Rezultatai

```

      1    2    3    4
    |-----|
 1 | 15    6    5    1
 2 |  2    7    6   25
 3 |  5  -45    5   -5
 4 |  1    4    3    2

```

4 tema. Struktūros

Struktūrų aprašų sintaksė:

```

struct <struktūrinio tipo vardas>
{
    <laikų aprašu sąrašas>
    [<kintamųjų sąrašas>];

```

Laukų aprašų sąrašų elementai atskiriami kabliataškiais, o kintamųjų sąrašo elementai – kableliais. Jei apraše nėra kintamųjų sąrašo, jis apibrėžia tik naujų struktūrinių duomenų tipą, tačiau jo realizacijoms atmintyje vietos neskiria. Atskiro struktūros tipo apibrėžimo ir realizavimo pavyzdys:

```

// Apibrėžimas
struct telefonas {
    char vardas[30];
    unsigned longint tel;
}
// Realizavimas
struct telefonas Tel, *P, TelMas[ 100 ];

```

Kreipiantis į struktūrų elementus vartojami sudėtiniai vardai:

<struktūros vardas>.<lauko vardas>

Galimos rodyklės į struktūrų tipo reikšmės:

```
P = &Tel; // struct telefonas *P;
```

Laukų vardų užrašymo, panaudojant rodykles, pavyzdžiai:

```
(*P)->tel, P->tel
```

4.1 pratimas. Klaviatūra įvedamas žmonių sąrašas spausdinamas lentele faile.

```
// Struktūros
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#include <iomanip.h>
#include <conio.h>
struct zmogus { char vardas [10];
               char pavarde[10];
               int gim_met;
               float ugis; };

FILE *F;
const char Duomenys[] = "Prat17.rez";

// Failo atidarymas
int Atidaro ( const char *, char *);
// Duomenys įvedami klaviatūra ir spausdinami faile
void Lentele();
//-----
void main(void ) {
    if (Atidaro( Duomenys, "w")) exit(0);
    Lentele();
    fclose( F );
    cout<<"Pabaiga\n\a";
    getch();
} //-----
int Atidaro( const char *Vardas, char *Forma){
    if (( F = fopen( Vardas, Forma )) == NULL )
        { cout<< "Failas neatidarytas"; return 1;}
    else return 0;
} //-----
void Lentele(){
    struct zmogus A; int n;
    cout<<"Kiek zmoniu bus ?\n"; cin>> n;
    fprintf(
    F, ".....\n");
```

```
fprintf( F, " Vardas : Pavarde : gim. metai : ugis :\n");
fprintf( F, ".....\n");
while ( n-- ){
    cout<<" Iveskite varda \n"; cin>> A.vardas ;
    cout<<" Iveskite pavarde \n"; cin>> A.pavarde;
    cout<<" Iveskite gimimo metus \n"; cin>> A.gim_met;
    cout<<" Iveskite ugi \n"; cin>> A.ugis ;
    fprintf( F, ":%12s :%12s : %5d :%8.3f :\n",
            A.vardas, A.pavarde, A.gim_met, A.ugis);
}
fprintf( F, ".....\n");
fclose( F );
} //-----
```

Programos darbo rezultatai faile Prat17.rez:

```
.....
: Vardas : Pavarde : gim. metai : ugis :
.....
: Petras : Petraitis : 1933 : 203.750 :
: Jurgis : Jurgelis : 1582 : 125.580 :
: Kazys : Kazelis : 1258 : 125.250 :
.....
```

Struktūrų masyvai sudaromi taip pat, kaip ir paprastų duomenų tipų. Rekomenduojama sukurti duomenų tipą, po to jį naudoti.

4.2 pratimas. Klaviatūra įvedami duomenys surašomi struktūrų masyve. Po to jie spausdinami lentele.

```
// Struktūros
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#include <iomanip.h>
#include <conio.h>
struct zmogus { char vardas [10];
               char pavarde[10];
               int gim_met;
               float ugis; };

FILE *F;
const char Duomenys[] = "Prat18.rez";

// Failo atidarymas.
int Atidaro ( const char *, char *);
void Ivesti( zmogus *, int *); // Įvedimas klaviatūra.
```

```

void Lentele(zmogus *, int ); // Išvedimas lentelė.
//-----
void main(void ) {
    zmogus A[10];    int n = 0;
    Ivesti( A, &n);
    if (Atidaro( Duomenys, "w")) exit(0);
    Lentele( A, n);
    fclose( F );    cout<<"Pabaiga\n\a";
    getch();
} //-----
void Ivesti( zmogus *B, int *n){
    int i = 0;
    cout<<"Kiek zmonių bus ?\n";    cin>> *n;
    while( i < *n ){
        cout<<"*****\n";
        cout<<(i+1) <<"-ojo zmogaus duomenys:\n";
        cout<<" Iveskite vardą        \n";    cin>> B[i].vardas ;
        cout<<" Iveskite pavardę        \n";    cin>> B[i].pavarde;
        cout<<" Iveskite gimimo metus \n";    cin>> B[i].gim_met;
        cout<<" Iveskite ugi            \n";    cin>> B[i].ugis ;
        cout<<"Aciū \n";                i++; }
} //-----
int Atidaro( const char *Vardas, char *Forma){
    if (( F = fopen( Vardas, Forma )) == NULL )
        { cout<< "Failas neatidarytas"; return 1;}
    else return 0;
} //-----
void Lentele( zmogus *C, int n){
    int i = 0;
    fprintf( F,".....\n");
    fprintf( F,": Vardas : Pavardė : gim. metai : ugis : \n");
    fprintf( F,".....\n");
    while ( i < n ){
        fprintf( F, ":%12s :%12s : %5d :%8.3f : \n",
            C[i].vardas, C[i].pavarde, C[i].gim_met, C[i].ugis);
        i++; }
    fprintf( F,".....\n");
    fclose( F );
} //-----

```

4.3 pratimas. Klaviatūra įvedami duomenys surašomi į tipizuotą failą, po to jie skaitomi iš to failo ir parodomi ekrane.

```

// Struktūros
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

```

```

#include <iomanip.h>
#include <conio.h>
FILE *failas;
const char Rezultatai[] = "Prat19.rez";
struct telefonas {
    char vardas [10];
    char pavarde[10];
    long tel;
} T;
// Failo atidarymas
int Atidaro ( const char *, char *);
void Raso();
void Skaito();
//-----
void main(void ) {
    if ( Atidaro( Rezultatai, "w") ) exit (0);
    Raso();    fclose( failas );
    if ( Atidaro( Rezultatai, "r") ) exit (0);
    Skaito();    fclose( failas );
    cout<<"Pabaiga\n\a";    getch();
} //-----
void Raso(){
    char buf[50] = "";
    printf("Programos nutraukimas - eilutė 'q'\n");
    while( buf[0] != 'q' ){
        printf("Nurodykite vardą, pavardę ir telefono numerį:\n");
        gets( buf );
        if( buf[0] != 'q'){
            sscanf( buf, "%s%s%ld",
                T.vardas, T.pavarde, &T.tel );
            fwrite( &T, sizeof( struct telefonas ), 1, failas );
        }
    }
} //-----
int Atidaro( const char *Vardas, char *Forma){
    if (( failas = fopen( Vardas, Forma )) == NULL )
        { cout<< "Failas neatidarytas"; return 1;}
    else return 0;
} //-----
void Skaito(){
    printf( ".....\n");
    printf( ": Vardas : Pavardė : telefonas : \n");
    printf( ".....\n");
    while(
        fread( &T, sizeof( struct telefonas), 1, failas))
        printf( ":%10s :%10s : %10ld : \n",

```

```

        T.vardas, T.pavarde, T.tel);
    printf( ".....\n");
} //-----

```

✓ Pertvarkykite programą, kad pagrindinėje funkcijoje pagal vartotojo pageidavimus būtų galima pasirinkti tokius veiksmus: duomenų failo turinio išvedimas ekrane, naujo failo formavimas arba esančio failo papildymas. Programos šakojimui vartokite operatorių case.

✓ Papildykite programą failo rikiavimo pagal pavardės alfabeto tvarka funkcija. Rikiuojamo failo duomenys iš pradžių turi būti perrašomi į įrašų masyvą ir tik po to rikiuojami. Lyginant eilutes turi būti vartojamos ne santykioperacijos, bet bibliotekos string.h funkcijos arba makrokomandos: strcmp, strncmp, strncmpi, strcmpi.

Kuriant sudėtingesnes programas tikslinga žinoti keletą įdomesnių funkcijų savybių. Klajoje C++ realizuota labai efektyvi funkcijų savybė – polimorfizmas, kuri dar vadinama daugiavariantiškumu arba funkcijų persidengimu (overloading). Senose C++ kalbos versijose polimorfinių funkcijų aprašai turi būti pažymimi baziniu žodžiu overload. Kalbos realizacijose Bordland C++ tai daryti nebūtina. Pavyzdyje demonstruojama išvedimo ekrane polimorfinė funkcija print, kurios darbas priklauso nuo kreipinyje užrašyto duomenų tipo.

```

// Polimorfizmas
#include <stdio.h>
#include <conio.h>

// overload print; // Bordland C galima praleisti.
inline void print( int x ){ printf("%d\n", x); }
inline void print( double x ){ printf("%5.2f\n", x); }
inline void print( char *x ){ printf("%s\n", x); }

void main(void ) {
    print( 3.14 ); // Slankaus kablelio skaicius.
    print( 15 ); // Sveikas skaicius.
    print( "Simboliu eilute"); // Simboliu seka.
    getch();
}

```

Čia baziniu žodžiu inline pažymėtos įterpiamos funkcijos. Įterpiamos funkcijos yra makrokomandų analogai – pirminis procesorius įrašo funkcijos tekstą kiekvieno kreipinio į ją vietoje. Jei funkcijų tekstai trumpi, toks funkcijų tekstų įterpimas padidina programų darbo greitį.

Dar viena labai naudinga funkcijų savybė – argumentų parinkimas pagal nutylėjimą.

```

// Argumentai
#include <stdio.h>
#include <conio.h>

struct upe { char *vardas;
             char *salis; } x, y, z, k;
//-----
void Rodo( struct upe *d, char *a = NULL,
          char *b = NULL)
        { d->vardas = a; d->salis = b; }
//-----
void main(void ) {
    Rodo( &x );
    Rodo( &y, "Nemunas" );
    Rodo( &z, "Merkys", "Lietuva" );
    Rodo( &k, "Nilas" );
    printf( "%10s %10s \n", x.vardas, x.salis );
    printf( "%10s %10s \n", y.vardas, y.salis );
    printf( "%10s %10s \n", z.vardas, z.salis );
    printf( "%10s %10s \n", k.vardas, k.salis );
    getch();
}

```

Ekране matysime:

(NULL)	(NULL)
Nemunas	(NULL)
Merkys	Lietuva
Nilas	(NULL)